

Bölüm

1

SOSYAL GÜVENLİĞİN AMACI, KAPSAMI VE FONKSİYONLARI

Dilek TİRYAKI¹

SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI

Sosyal güvenlik kavramı, sosyal ve güvenlik kavramlarının birleşmesinden meydana gelen kavram olmakla birlikte hem sosyal kavramı hem de güvenlik kavramı farklı anlamlara gelmektedir bununla beraber kavram bir bütün haline geldiğinde yani “sosyal güvenlik” adı altında tanımlandığında farklı içeriğe sahiptir. Bu noktada sosyal güvenlik kavramı ifade edilmek istenildiğinde çeşitli çevreler, yazarlar, akademisyenler, ilgili kurumlar vs. taraflarından farklı şekillerde tanımlanabilmektedir.

Sosyal güvenlik kavramı ile ilgili literatürde birden fazla ifade yer almaktadır. Öncelikle belirtilebilir ki sosyal güvenlik, sanayi sektöründe çalışan kesimlerin karşılaştıkları risklere karşı koruma garantisi sağlamanın yanında ilerleyen yıllarda sadece sanayi sektöründe çalışan kesimi değil diğer sektörlerde ve toplumun genelini kapsama alan koruma garantisi sunan bir sistemdir. Diğer taraftan sosyal güvenlik devlet tarafından sağlanan koruma sistemini temsil etmektedir (Ayhan, 2012, s.44; Government of India Planning Commissions, 2001, s.15).

Herkesi doğumundan ölümüne kadar bütün hayatı boyunca ilgilendiren, gelirin yeniden dağılımına katkı sağlayan en etkili sosyal politika aracı olan sosyal güvenlik; tehlikelerin zararlarının bertaraf edilmesinde de etkili bir sosyal politika aracıdır (Alper ve Kılış, 2018, s.191; Alper, 2019, s.3; Alper, 2015b, s.210).

Sosyal güvenlik ile sağlanan koruma öncelikle sınırlı bir kesimi kapsarken ilerleyen yıllarda toplumun genelini hastalık, iş kazası, malullük, ölüm, meslek

¹ Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, dtiryaki@erbakan.edu.tr

Sosyal güvenliğin fonksiyonları arasında önleme fonksiyonu da sayılabilmektedir. Sosyal güvenlik, sosyal risklerin meydana gelmeden önce önlenmesi işlevinin sağlanmasına katkı sağlamaktadır (Boyacıoğlu ve Öçal, 2018, s.912). Sosyal güvenliğin konusu olan risklerin ortaya çıkmasına karşı sosyal güvenlik sağlanması düşüncesinin temelinde “önlemek ödemekten daha ucuzdur” anlayışı yer almaktadır (Arıcı, 2017, s.20; https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52063/mod_resource/content/0/HAFTA%201.pdf Erişim Tarihi: 31.08.2020).

Sosyal güvenlik, risklerin zararlarını önleme noktasında ilerlemeler kaydetmektedir. Risklerle kaynağında mücadele edilerek olası zararlarının önlenmesi hem bireylerin hem de toplumun yararına olacaktır. Örneğin hastalık riskine karşı alınacak koruyucu önlemler arasında sağlık tesisleri kurulması, sağlık personeli istihdam edilmesi, gerekli araç, gereç, makine, teçhizat ve donanımın sağlanması gibi sağlık politikaları sayılabilmektedir (https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52063/mod_resource/content/0/HAFTA%201.pdf Erişim Tarihi: 31.08.2020).

Sosyal güvenlik hem bireylerin maddi ve manevi refahının hem de toplumun genel iyilik halinin sağlanması noktasında önemli sosyal politika araçlarından birisidir. Bu doğrultuda sosyal güvenlik sistemi kişilerin gelir kesilmesi, gelir azalması ve gider artışı durumlarında yüz yüze kalacakları muhtaçlık durumuna karşı iktisadi güvenlik fonksiyonu aracılığıyla bireyleri muhtaçlık durumundan kurtarmakta ve gelir garantisi sağlamaktadır. Aynı zamanda insan onuruna yaraşır biçimde hayat sürmeleri için kişiliği koruma ve geliştirme noktasında da sosyal güvenlik önemli katkılar sağlamaktadır. İşsizlik, hastalık, iş kazası ve meslek hastalıkları gibi risklerle mücadele noktasında önleme fonksiyonunu etkin kullanarak söz konusu riskler ortaya çıkmadan önce olası zararlarını önleme amacıyla çeşitli araçlar yardımıyla politikalar uygulamaktadır.

KAYNAKLAR

1. Akyıldız, H. (1999), Dünyada Sosyal Güvenlikte Alternatif Reform Arayışları, *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 14(2), 197-214.
2. Alper, Y. (2015a), Sosyal Güvenlik Hakkı ve Sosyal Güvenliğin Finansmanı, 7. *Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu*, 7.
3. Alper, Y. (2015b), Sosyal Güvenlik, Y. ALPER ve A. TOKOL içinde, *Sosyal Politika*, (s.206-241), Bursa: Dora Basım Yayın.
4. Alper, Y. ve Kılıç, İ. (2018), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Bursa: Dora Basım Yayın.

5. Alper, Y. (2019), Sosyal Güvenlik, A.İ. ORAL ve Y. ŞİŞMAN içinde, *Sosyal Politika II*, (s.2-28), Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No. 2878.
6. Altıntaş, C. (2015), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Uluslararası Sosyal Güvenlik Teşkilatı (ISSA) Tarafından Yayınlanan Uluslararası Belgelerde Sosyal Güvenliğin Kapsamı ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, *Sosyal Güvençe Dergisi*, 7, 35-57.
7. Arıcı, K. (2017), Genel Olarak Sosyal Güvenlik (Kavram-Amacı-Konusu ve Tarihi Gelişimi), Y. ALPER ve S. TEKELİ içinde, *Sosyal Güvenlik*, (s.3-22), Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No. 2659.
8. Ayhan, A. (2012), Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 41-55.
9. Boyacıoğlu, N. ve Öçal, M. (2018). Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri: Türkiye'de ve Dünyada Sosyal Güvenliğin Finansmanına Kısa Bir Bakış, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), 910-923.
10. CBPP, (2020), Policy Basics Top Ten Facts About Social Security, *Center on Budget and Policy Priorities Policy Futures*. 24 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.cbpp.org/research/social-security/policy-basics-top-ten-facts-about-social-security> adresinden alındı.
11. Government Of India Planning Commission, (2001), Report of Working Group on Social Security: For The Tenth Five Year Plan (2002-2007), *TFYP Working Group No. 48/2001*. 24 Ağustos 2020 tarihinde https://niti.gov.in/planningcommission.gov.in/docs/aboutus/committee/wrkgrp/wg_soclscty.pdf adresinden alındı.
12. International Labour Office (ILO), (2001), Social Security: Issues, Challenges and Prospects, *International Labour Conference 89th Session*, Geneva: First Published.
13. International Labour Office (ILO), (2009), Social Security For All: Investing In Social Justice and Economic Development, *Social Security Department Social Security Policy Briefings Paper 7*, Geneva: First Published.
14. International Labour Office (ILO), (2011), Social Security For Social Justice and A Fair Globalization, *International Labour Conference 100th Session*, Report VI, Geneva: First Edition.
15. International Social Security Association (ISSA), (2016), 10 Global Challenges For Social Security, *International Social Security Association Report*. 24 Ağustos 2020 tarihinde http://www.actuaries.org/CTTEES_PIWG/Documents/chicago_2017/7_PIWG_Tenglobalchallengesforsocialsecurity.pdf adresinden alındı.
16. İzgi, B. B. (2007), Sosyal Güvenlik Sisteminin Özel Tasarruflar Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 361-374.
17. Kılıç, M. (2017), Sosyal Güvenlik Hakkının Kapsamı ve Sınırı, *İş ve Hayat Dergisi*, 3(5), 378-398.
18. Koray, M. (2012), *Sosyal Politika*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
19. Martin, P.P. ve Weaver, D. A. (2005), Social Security: A Program and Policy History, *Social Security Bulletin*, 66(1), 1-15.
20. McKay, S. ve Rowlingson, K. (1999), The Aims of Social Security, In *Social Security in Britain* (p.1-21), London: Palgrave Social-Cultural Studies Collection.

21. Ministry of Health, Labour and Welfare, (1999), Social Security and National Life, Annual Reports on Health and Welfare 1998-1999, *White Paper-Reports*, Vol 1. 24 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.mhlw.go.jp/english/wp/wp-hw/vol1/p1c1s3.html> adresinden alındı.
22. Şenocak, H. (2019), Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Unsurların Tarihi Süreç Bağlamında Değerlendirilmesi, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 56, 409-468.
23. Ulutürk, S. ve Dane, K. (2009), Sosyal Güvenlik: Teori, Dönüşüm ve Türkiye Uygulaması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(29), 114-142.
24. Witte, E.E. (1959), The Objectives of Social Security, *Review of Social Economy*, 17(1), 23-33.
25. Ağustos 2020 tarihinde https://www.ssa.gov/section218training/basic_course_3.htm#1 adresinden alındı.
26. Ağustos 2020 tarihinde <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/> adresinden alındı.
27. Ağustos 2020 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf adresinden alındı.
28. Ağustos 2020 tarihinde https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/52063/mod_resource/content/0/HAFTA%201.pdf adresinden alındı.